

PREVENTIVE MEASURES AGAINST ONLINE DANGERS AMONG YOUNGSTERS FROM CLUJ-NAPOCA

Csipkés Hajnalka-Szende

PhD student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: The present study is focusing on the preventive strategies to combat online sexual related threats among adolescents from Cluj-Napoca, presenting partial results of the author's doctoral thesis. In this preventive process the authorities, parents or guardians, respectively, the educators have a series of obligations in order to ensure a proper online behavior of the adolescents. These preventive strategies are the use of security settings by teenagers, informing by raising the awareness of the subject, exercising parental control and other means of prevention, such as restricting access, calling hotlines, requesting help from parents, friends and teachers.

Keywords: strategies, teenagers, online danger, risky behavior, children protection.

1. Introducere

Studiul de față abordează măsurile de protecție adoptate față de pericolele de natură sexuală întâmpinate de către adolescenți în sfera digitală. Analiza are în vedere două perspective: perspectiva comportamentului online al adolescenților, ca potențiale victime ale riscurilor, respectiv perspectiva persoanelor responsabile cu educare copiilor, respectiv părinții și pedagogii. Scopul cercetării este promovarea măsurilor de siguranță online.

În principal minorii sunt expuși la următoarele categorii de riscuri (Livingston și Haddon, 2009): hărțuire electronică (*sexual cyberbullying*), trimiterea și primirea mesajelor cu conținut sexual explicit (*sexting*), racolarea minorilor în scopuri sexuale (*grooming*), pornografie infantilă și formele speciale ale acesteia, respectiv expunerea la materiale pornografice. Comportamentele adoptate de minor reprezintă un factor important în privința expunerii minorului la riscuri (Csipkes, 2018; Poltash, 2012). O măsură efectivă de prevenție este, de exemplu, implicarea parentală activă prin care minorul este educat (Kalmus, Blinka și Ólafsson, 2015) sau consilierea activă oferită de către pedagogii (Hasebrink et al., 2011), pe lângă alte metode pe care le vom expune în acest articol.

2. Metodologie

Cercetarea are la bază atât metode mixte de cercetare. S-au folosit metode cantitative, ca cea mai importantă sursă de informații referitoare la atitudinile și comportamentele din mediul online ai adolescenților. În privința tehnicii de eșantionare am optat pentru metoda probabilistică aleatoare stratificată: în prima fază am identificat populația studiată (2753 elevi de clasa a X-a, împărțite în 102 clase, în cadrul de 40 de unități școlare). În faza a doua am constituit eșantionul, reprezentând 10% din populația totală, cu păstrarea ponderii profilelor de studiu: teoretic, vocațional și tehnic. Elevii de clasa a X-a astfel selecționați în număr de 300 de elevi erau înscriși în 14 clase din diferite unități școlare din Cluj-Napoca, cu vârstele cuprinse între 15-16 ani, utilizatori de rețele de socializare online. Elevii au fost rugați să completeze un chestionar, iar rezultatele astfel obținute au fost prelucrate statistic cu programul SPSS.

S-au folosit metode de cercetare calitative prin organizarea unui focus-grup cu participarea unui număr de 9 elevi (Csipkes, 2018), a unui focus-grup cu participarea unui număr de 10 părinți și a unui număr de 9 interviuri cu profesori și pedagogii. Aceste interviuri s-au realizat pe baza unui

ghid semi-structurat cu întrebări referitoare la experiențele subiecților de cercetare cu privire la obiceiurile de utilizare a rețelelor de socializare de către adolescenți, cu privire la potențialele riscuri pe aceste platforme online și cu referitoare la informarea copiilor și prevenția cazurilor de abuz.

3. Prezentarea rezultatelor

Această secțiune este structurată în patru subsecțiuni, fiecare analizând câte un mijloc de prevenție. Utilizarea setărilor de siguranță de către adolescenți și alte mijloace de prevenție, precum apelarea la hotline-uri, solicitare de ajutor de la părinți, prieteni și profesori reflectă perspectiva comportamentului online al adolescenților. Informarea elevilor, exercitarea controlului parental și prezintă atât perspectivele adolescenților cât și a profesorilor, respectiv părinților, ca peroane cu atribuții în educarea copiilor. Rezultatele noastre urmează a fi prezentate din prisma altor cercetări similare naționale.

3.1. Utilizarea setărilor de securitate oferite de rețelele de socializare

Adolescenții întrebați (n=299) despre setările contului de profil preferat au relatat că în procent de 40,5% (n=121) au un profil parțial privat, 32,8% (n=98) dețin un cont privat, 21,4% (n=64) și-au setat un cont public, iar 5,4% (n=16) nu știe cum și-a setat profilul.

Elevii (n=300) și-au expus o serie de informații personale pe rețele de socializare favorite, precum: numele de familie (83%, n=249), denumirea școlii (71,3%, n=214), fotografiile personale (66,7%, n=200), vârsta reală (56%, n=168), vârstă falsă (26%, n=78), adresa de domiciliu (9%, n=27), numărul de telefon (8,7%, n=26). Doar un procent de 1,7% (n=5) dintre elevi nu au postat nicio informație personală pe rețelele de socializare. Mai mult de jumătate a elevilor, adică 58.6% (n=176) postează public un număr de 2-3 elemente de informație privată dintre cele enumerate mai sus (a se vedea *Tabelul n. 1*). Literatura de specialitate consideră dezvăluirea informațiilor personale drept un comportament online de risc ridicat (Mitchell et al., 2003).

Tabelul nr. 1 - Elemente de date personale făcute public (comasat)

		Frecvență	Procent	Procent valid
Valid	niciun element	7	2,3	2,3
	1 element	26	8,6	8,7
	2 elemente	61	20,1	20,3
	3 elemente	115	38,0	38,3
	4 elemente	70	23,1	23,3
	5-6 elemente	21	7,0	7,0
	Total	300	99,0	100,0
Răspunsuri lipsă	3	1,0		
Total	303	100,0		

În urma focus-grupului cu adolescenții a ieșit la iveală că un număr de doi participanți au pe *Facebook* un profil pe deplin privat, un număr de cinci persoane parțial privat, iar două persoane au contul setat public. Pe *Instagram* o singură persoană are un profil public, restul adolescenților au optat pentru un profil privat (Csipkes, 2018). Pe platforma virtuală *Facebook* înainte să posteze toți elevii setează intenționat preferințele legate de persoanele care poate să vadă conținutul respectiv (Csipkes, 2018).

Rezultatele chestionarelor (n=299) arată că 46.8% (n=140) dintre adolescenți acceptă uneori cererile de prietenie ale persoanelor necunoscute, iar 45,2% (n=135) nu acceptă niciodată astfel de cereri. 5,7% (n=17) afirmă că de obicei acceptă solicitările de prietenie ale străinilor, iar un procent de 2,3% (n=7) declară că acceptă întotdeauna asemenea cereri. Se poate reține, că ponderea cumulată ai elevilor care sunt dispuși să accepte într-o oarecare măsură solicitările de prietenie ale

persoanelor necunoscute este mai mare, decât ponderea celor care refuză contactarea de astfel de persoane.

O pondere de 21,3 % (n=64) dintre subiecții respondenți (n=300) au afirmat că dețin un cont secret sau anonim pe o rețea de socializare, însă adolescenții participanți la focus-grup au declarat în unanimitate că nu dețin conturi secrete (Csipkes, 2018). Elevii s-au arătat nemulțumiți de prezența adulților în special pe *Facebook*, prin urmare au tendința să posteze pe această rețea în mod conștient, fără conținuturi care ar putea provoca nemulțumirea sau criticile adulților.

3.2. Informarea elevilor la școală și acasă

Conform rezultatelor cercetării europene *Net Children Go Mobile* realizată în anul 2013 - în care au fost vizați adolescenții cu vârstele între 9 și 16 ani în privința informării elevilor despre utilizarea în siguranță a internetului în cadrul unităților de învățământ România s-a plasat cu un procent de 62% sub media europeană de 69% față de celelalte țări participante în proiect (Danemarca, Italia, Marea-Britanie, Belgia, Irlanda, Portugalia, Germania și Spania) (Velicu et al., 2014). În privința riscului de neinformare datele cercetării noastre arată că din totalul respondenților (n=298) un procent de 66,4% (n=198) au discutat la școală despre utilizarea internetului în siguranță, un procent de 17,1% (n=51) nu sunt siguri, dacă au participat la o astfel de pregătire, respectiv 16,4% (n=49) declară că nu au avut parte de nici o informare (a se vedea *Tabelul nr. 2*). Rezultatele măsurate de noi se află la un nivel foarte apropiat, însă ușor mai crescut, față de rezultatele cercetării de referință.

Tabelul nr. 2 - Informarea elevilor la școală

Copilul a fost informat la școală despre riscurile navigării pe rețelele de socializare				
		Frecvență	Procent	Procent valid
Valid	Da	198	65,3	66,4
	Nu	49	16,2	16,4
	Nu știe	51	16,8	17,1
	Total	298	98,3	100,0
Răspunsuri lipsă		5	1,7	
Total		303	100,0	

Cu toate acestea, se pare că majoritatea adolescenților au un comportament conștient în ceea ce privește utilizarea rețelelor de socializare. Referitor la felul postărilor publice 71,8% (n=214) dintre respondenți (n=299) au afirmat că sunt diligenți (înainte să posteze se gândesc la posibile consecințe), 22,1% (n=66) se abțin să comenteze și să posteze, iar un procent de 6% (n=18) postează imprudent. Această conștiințiozitate poate să se datoreze educației copiilor sau chiar și experienței lor din mediul online.

Un număr de 9 părinți nu au participat la nici o pregătire privind folosirea în siguranță a internetului. O persoană a declarat că a participat la o conferință pe acest subiect, iar un alt părinte a relatat că s-a informat singur citind diferite articole despre acest subiect. O altă persoană consideră că propria experiență este suficientă fiind utilizatorul a mai multor rețele de socializare.

Jumătate dintre părinții participanți au crezut pe baza discuțiilor cu copilul că acesta nu a fost instruit la școală în privința riscurilor online. La finalul discuțiilor, toți părinții au căzut de acord despre necesitatea susținerii unor cursuri de pregătire chiar și cu implicarea specialiștilor din domeniu, precum pedagogi, polițiști, psihologi.

Cu privire la informarea elevilor, dintre profesorii participanți la interviuri (n=9) din diferite școli un număr de trei cadre didactice au subliniat că printr-o educație corespunzătoare ar fi posibilă responsabilizarea copilului, mai ales dacă între părinte și copil există o relație de încredere.

Șapte pedagogi participanți la interviu au afirmat că în școala lor tematica siguranței în mediul digital a fost prelucrată cu elevii. Unii dintre ei au mărturisit că au îndoieli asupra eficienței acestor pregătiri, având convingerea că subiectul ar trebui mediatizat mai mult și discutat în familie.

Diriginții au susținut că în cadrul orelor de dirigenție s-a încercat responsabilizarea elevilor în privința utilizării Internetului. Profesoara de informatică a precizat că pe lângă orele de dirigenție și în cadrul orelor de informatică s-a abordat subiectul, chiar și un reprezentant al poliției locale a ținut o prezentare despre abuzurile online. Ea a insistat că informațiile pot fi utile doar când există o cooperare și din partea părinților. Un alt diriginte a relatat că nu există pregătiri în acest sens la nivelul școlii, însă în cadrul orelor a fost abordat acest subiect cu elevii: „*dacă cineva postează deseori conținuturi negative le discutăm împreună chiar cu implicarea psihologului școlar, dacă este necesar.*”

Alți profesori susțin că școala lor acordă importanță sporită informării elevilor privind adoptarea unui comportament preventiv pe rețelele de socializare. Astfel: „*da, de foarte multe ori explicăm elevilor pericolele la care sunt expuși. O parte dintre ei ne ascultă și se străduiesc să-și limiteze timpul petrecut online sau ca urmare a sfaturilor nu mai acceptă cererile de prietenie ale persoanelor străine.*”

Sunt instituții de învățământ unde există diferite prezentări ținute de specialiști din domeniu, respectiv se alocă ore separate pentru prelucrarea acestei teme, însă situația prevenției nu este uniformă la toate unitățile școlare, deoarece există liceele unde nu se desfășoară deloc activități preventive și de pregătire.

În privința participării profesorilor la diferite cursuri, conferințe sau formări pe acest subiect un singur cadru didactic respondent a participat în cadrul formării continue la o pregătire specifică. Ceilalți profesori au răspuns în mod negativ, însă evaziv. Au existat persoane care au menționat că fiind utilizatori *Facebook*, cunosc mediul online suficient de bine, astfel încât pot sfătui adolescenții. Alți pedagogi susțin că s-au informat din propria inițiativă despre subiect ca urmare a creșterii cazurilor de abuz mediatizate.

Toți intervievații consideră că ar fi necesară organizarea unor pregătiri suplimentare atât în rândul pedagogilor cât și în rândul elevilor, precum și în rândul părinților, respectiv au subliniat importanța rolului părinților în prevenție.

3.3. Implicarea și controlul parental

Părinții reprezintă o „categorie de persoane cu responsabilități sporite pentru copil. Ei veghează permanent și în mod direct la creșterea și educarea copiilor” (Albert-Lörincz, 2013, 20).

Despre implicarea parentală și controlul parental (*Tablelul nr. 3*) din răspunsurile obținute (n=300) de la adolescenți rezultă că 30,3% (n=91) dintre părinți nu se implică deloc în activitatea copilului online, 44% (n=132) doar se interesează, 13% (n=39) dau sfaturi elevului, 10,7% (n=32) dintre părinți intervin în această activitate dacă consideră că este necesar, iar un procent de 2% (n=6) verifică în permanență activitățile copilului în mediul online.

Tablelul nr. 3 - Implicare parentală

	Frecvență	Procent	Procent valid
Valid	Nu se implică	91	30,0
	Doar se interesează	132	43,6
	Sprrijină cu sfaturi	39	12,9
	Intervine dacă este cazul	32	10,6
	Verifică în permanență	6	2,0
	Total	300	99,0
Răspunsuri lipsă	3	1,0	
Total	303	100,0	

Din *Tabelul nr. 4* rezultă că timpul redus petrecut cu părinții se asociază semnificativ cu lipsa supravegherii activitățile desfășurate online de către părinții (testul *likelihood ratio chi-square*: $\chi^2=31.062$, $DF=16$, $N=298$, $p=0.013$; corelația este slabă ($r(298)=0.234$, $p<0.01$). Acei adolescenți care au avut parte de mediere parentală restrictivă sunt mai înclinați să se angajeze în asumarea de riscuri comportamentale pe rețelele de socializare (Shin și Ismail, 2014).

Tabelul nr. 4 - Timpul petrecut cu părinții * Implicarea parentală

		Implicarea parentală în activitatea online a copilului					
			Nu se implică	Doar se interesează	Sprijină cu sfaturi	Intervine după caz	Total
Timpul zilnic petrecut cu părinții	Foarte puțin	N	23	22	5	3	53
		%	43,4%	41,5%	9,4%	5,7%	100,0%
	Puțin	N	31	41	5	10	87
		%	35,6%	47,1%	5,7%	11,4%	100,0%
	Suficient	N	18	44	15	11	88
		%	20,5%	50,0%	17,0%	12,5%	100,0%
	Mult	N	13	15	11	6	45
		%	28,9%	33,3%	24,4%	13,3%	100,0%
	Foarte mult	N	5	9	3	8	25
		%	20,0%	36,0%	12,0%	32,0%	100,0%
Total		N	90	131	39	38	298
		%	30,2%	44,0%	13,1%	12,7%	100,0%

Conform *Tabelului nr. 5* în familiile unde se desfășoară mai des activități culturale implicarea parentală este semnificativ mai accentuată decât în familiile unde activitățile culturale sunt mai rare (Testul de probabilitate: $\chi^2=33.18$, $DF=16$, $N=300$, $p<0.01$; corelația fiind slabă ($r(300)=-0.178$, $p<0.01$).

Tabelul nr. 5 – Activități culturale * Implicare parentală

		Implicarea parentală în activitatea online a copilului					
			Nu se implică	Doar se interesează	Sprijină cu sfaturi	Intervine după caz	Total
Activități în timpul liber:	Zilnic, săptămânal sau lunar	N	33	53	27	17	130
		%	25,4%	40,8%	20,8%	13,0%	100,0%
activități culturale	Anual de câteva ori	N	47	76	12	21	156
		%	30,1%	48,7%	7,7%	13,4%	100,0%
	Niciodată	N	11	3	0	0	14
		%	78,6%	21,4%	0,0%	0,0%	100,0%
Total		N	91	132	39	38	300
		%	30,3%	44,0%	13,0%	12,7%	100,0%

Activitățile religioase se asociază cu gradul de implicare parentală în activitățile online al adolescentului la un nivel semnificativ (Testul de probabilitate: $\chi^2=51.826$, $DF=20$, $N=297$, $p<0.01$); corelație slabă spre moderată ($r(297)=-0.294$, $p<0.01$) în sensul că monitorizarea activităților online ai elevilor este mai frecventă în familiile religioase (*Tabelul nr. 6*).

Tabelul nr. 6 - Activități religioase * Implicare parentală

		Implicarea parentală în activitatea online a copilului					
			Nu se implică	Doar se interesează	Sprijină cu sfaturi	Intervine după caz	Total
Activități în timpul liber:	Zilnic, săptămânal sau lunar	N	26	65	25	21	137
		%	19,0%	47,4%	18,3%	15,3%	100,0%
activități religioase	Anual de câteva ori	N	32	46	11	14	103
		%	31,1%	44,7%	10,7%	13,6%	100,0%
	Niciodată	N	32	19	3	3	57
		%	56,1%	33,3%	5,3%	5,3%	100,0%
Total		N	90	130	39	38	297
		%	30,3%	43,8%	13,1%	12,8%	100,0%

După cum am aflat de la elevii participanți la chestionare, timpul petrecut cu părinții se află în raport de corelație cu implicarea parentală: părinții care petrec mai mult timp cu elevii adolescenței se interesează mai mult față de activitățile copilului. În familiile unde se desfășoară mai des activități culturale și religioase, implicarea parentală este mai accentuată.

În urma rezultatelor din focus-grupul cu adolescenții, după relatările unuia dintre elevi a rezultat că acesta a avut de mai multe ori conflicte cu părinții din cauza fotografiilor postate pe *Facebook*. Prietenii părinților l-au depistat pe o fotografie făcută într-un club, fumând și consumând băuturi alcoolice, denunțându-l părinților. Reacția elevului a fost excluderea (blocarea) acestor persoane din contul lui (Csipkes, 2018).

Tendința adolescenților de a ascunde activitățile online în fața părinților este confirmată și de literatura de specialitate (Homayoun, 2017; Lim 2017). Homayoun (2017) enumeră o serie de practici folosite de către copii pentru a limita controlul parental: grupuri secrete pe *Facebook* pe care părinții nu le pot accesa, ascunderea aplicațiilor mobile în diferite foldere pe *smartphone*, folosirea aplicațiilor de securitate, ca de exemplu *Vault*, cu ajutorul căruia se pot ascunde anumite conținuturi media (mesaje, fotografii, înregistrări video). Studiile arată că adolescenții preferă aplicația *Snapchat* pentru că, spre deosebire de *Facebook* sau *Twitter* nu este posibilă utilizarea acesteia cu *browsers* de computer. Astfel scade probabilitatea ca informațiile destinate exclusiv prietenilor să ajungă la știrea părinților sau a altor membri de familie (Lim, 2017).

În privința implicării parentale, după informațiile furnizate de focus-grupul cu părinții, majoritatea părinților participanți au discutat în familie cu copilul despre folosirea Internetului în siguranță. Doi părinți au atras atenția adolescentului despre modul în care ar trebui să comunice cu alții pe rețelele de socializare. Unii deja au fost solicitați să-i ajute copilului când acesta s-a lovit de probleme pe Internet. Un număr de doi părinți au mărturisit că nu se implică deloc în activitatea online al adolescentului.

Cu privire la urmărirea activității online a copilului aproape jumătate dintre părinții prezenți sunt preocupați cu supravegherea activităților online a copilului: un număr de patru părinți au verificat prietenii online ai copiilor și profilul acestora. Doi părinți au verificat mesajele copilului, câteva părinți au verificat și site-urile accesate din istoricul căutărilor de către adolescent.

Părinții întrebați de folosirea unor programe de monitorizare al copilului pe computer, laptop, tabletă sau *smartphone*, majoritatea (8 persoane) nu utilizează niciun program informatic în acest sens. Două persoane utilizează programe pentru filtrarea sau blocarea anumitor tipuri de site-uri, respectiv programe care monitorizează sau țin socoteala site-urilor vizitate. Un singur părinte folosește un serviciu care limitează timpul petrecut online.

Alte cercetări au arătat că aproximativ jumătate dintre părinții chestionați în studiul realizat de organizația Salvați Copiii România în 2014 au afirmat că verifică și prietenii sau contactele adăugate de copii pe rețelele de socializare, informațiile publicate pe profilul copilului și istoricul de navigare al acestuia. De asemenea, aproape 40% dintre părinți mărturisesc că citesc mesajele primite de copil pe diferite platforme (Salvați Copiii România, 2014).

În urma interviurilor cu pedagogii am dezvăluit următoarele aspecte: după o profesoara de informatică cunoștințe digitale sunt foarte importante atât pentru copiii, cât și pentru părinții. În realitate chiar dacă părinții dețin cunoștințe informatice, controlul real și efectiv al copilului este practic improbabil, deoarece copilul cunoaște mai bine aceste platforme și este în stare să evite în mod intenționat măsurile de supraveghere aplicate de către părinți. Ea a arătat și un exemplu concret în care copilul și-a ascuns anumite postări, respectiv a folosit alte rețele din afara monitorizării părintești.

Sunt și păreri în rândul profesorilor intervievați în sensul că părinții ar fi în măsură să influențeze comportamentul online al copiilor prin responsabilizarea lor în loc de interdicții.

Un profesor a susținut că părinții sunt preocupați de activitățile copilului din mediul online doar cât timp acesta este mic însă odată cu înaintarea elevului în vârstă această preocupare scade. Acordarea unei atenții mai scăzute din partea părinților este contraindicat, deoarece pericolele din mediul online persistă în continuare.

Tot în urma interviurilor efectuate cu profesorii s-a consemnat opinia unui pedagog care este convins că în materia implicării parentale în activitatea digitală a copilului majoritatea părinților nu acordă suficientă atenție acestor amenințări, se implică întârziat, sau gestionează problema greșit, de exemplu prin interzicerea folosirii *smartphone*-ului pentru o anumită durată de timp. Un alt cadru didactic crede că supravegherea parentală este indispensabilă, deoarece rețelele de socializare nu țin cont de gradul de dezvoltare mentală al copilului, iar copilul deseori nu poate rezista tentației. Profesorul menționează jocul *balena albastră*, care potrivit știrilor din media a condus la multiple sinucideri în rândul adolescenților.

O eventuală restricționare pare a fi necesară datorită riscurilor prezente pe aceste rețele online. Legat de acest subiect, cu ocazia interviurilor un număr de opt cadre didactice au susținut că rețelele de socializare reprezintă un pericol pentru adolescenți. Un profesor a subliniat că elevii adolescenți sunt extrem de influențabili și manipulabili în lipsa supravegherii parentale. El a mai adăugat că persoanele străine rău-intenționate pot profita de anonimitatea oferită de mediile sociale. Un număr de trei cadre didactice cred că cei mai mulți copii sunt utilizatori inconștienți care se manifestă prin „*consumul tuturor conținuturilor online, fără nici o selecție.*”

Despre restricționarea accesului adolescenților la rețelele de socializare, respectiv pentru combaterea utilizării excesive sau inconștiente a acestor site-uri cu ocazia interviurilor un profesor a afirmat că: „*restricționarea completă a folosirii acestor site-uri ar fi o soluție rezonabilă, însă susțin că o mediere conștientă din partea familiei ar fi oportună. Totodată prin implicarea școlii, a specialiștilor din domeniu și eventual adoptarea normelor legale de protecție ar reduce numărul abuzurilor și utilizarea excesivă. Din păcate nivelul de pregătire al părinților este deseori insuficient.*”

3.4. Alte mijloace preventive și de remediere aflate la dispoziția elevilor

Printre alte mijloace de prevenție cercetate se numără hotline-urile și apelul pentru ajutor la alte persoane.

Cercetările *Net Children Go Mobile și Eu Kids Online* arată deopotrivă că în cazul copiilor din România medierea tehnică, adică utilizarea unui software de filtrare sau de control parental sunt cele mai puțin folosite forme de mediere folosite de părinți (Velicu et al., 2014).

În privința *hotline*-urilor un procent de 24,2% (n=72) dintre elevii respondenți (n=297) au afirmat că dețin anumite cunoștințe, un procent de 42,8% (n=127) sunt nesiguri, iar 33% (n=99) nu cunosc astfel de site-uri.

În ceea ce privește ajutorul cerut de la alte persoane de către adolescenții literatura de specialitate arată că „efectul medierii prietenilor asupra reducerii riscurilor online și asupra reducerii impactului negativ ale acestora este în schimb mai puțin clar demonstrat în studii” (Velicu et al., 2014, 79). Din studiul *Net Children Go Mobile* rezultă că în România, medierea venită din partea prietenilor este cea mai frecventă (Velicu et al., 2014). „Autorii consideră că aceasta poate să însemne o compensare a medierii deficitare din partea altor actori” (Velicu et al., 2014, 79).

Conform rezultatelor noastre în caz de nevoie din totalul de elevii de clasa a X-a participanți la cercetare (n=298) ar apela la ajutorul prieteni sau altor persoane un procent de 44,3% (n=132) la, un procent de 35,2% (n=105) s-ar adresa părinților pentru ajutor, 23,8% (n=71) nu ar cere ajutor de la nimeni, un procent de 17,8% (n=53) ar apela direct la rețeaua de socializare utilizată, 2,3% (n=7) la hotline-uri, iar un procent 1,7% (n=5) s-ar adresa unui profesor.

4. Concluzii

Coroborând rezultatele cercetării cantitative cu informațiile obținute de la participanți la cercetarea calitativă se poate observa o contra-reacție din partea adolescenților la încercările adulților de a le controla activitățile online, care constă în orientarea spre alte rețele alternative, precum *Instagram* și *Snapchat*.

Din focus-grupul cu părinții rezultă că aceștia de regulă se implică activ în comportamentul din mediul cibernetic al copilului, chiar și prin restricționarea activităților adolescenților de pe rețelele de socializare, cu toate că această formă de implicare este rar întâlnit. Având în vedere că și părinții adolescenților sunt utilizatori activi de rețele sociale, dețin relativ multe informații despre acest subiect. Părinții s-au arătat îngrijorați față de ultimele trenduri de tip aplicații mobile în cazul cărora nu mai sunt în măsură să își exercite controlul parental.

Cadrele didactice s-au arătat preocupați de problematica rețelelor de socializare. Ei consideră că folosirea acestor platforme reprezintă un impact negativ în dezvoltarea adolescentului: dependență, însingurare, izolare, expunerea voluntară ale informațiilor private, hărțuiri, anturaj negativ, întâlniri cu persoane străine.

Profesorii nu exclud însă nici efectele pozitive ale rețelelor dacă sunt folosite într-un mod conștient de către elevi. În responsabilizarea digitală a tinerilor pedagogii identifică mai mulți factori importanți, de exemplu: educarea parentală a copilului, comunicare cu părinții, mediul social, personalitatea elevului și nu în ultimul rând școala. O parte dintre pedagogii intervievați s-au întâlnit deja cu diferitele forme ale riscurilor online, însă în general nu s-a realizat nicio intervenție preventivă din timp. Totuși pedagogii se străduiesc să informeze elevii despre spațiul cibernetic, chiar și atunci când nu au beneficiat de o formare profesională în această privință.

BIBLIOGRAPHY

1. Albert-Lörincz, Cs. (2013). *Drepturile si dilemele morale care privesc copiii cu diagnostic medical*. Presa Universitară Clujeană.
2. Csipkes, H. Sz. (2018). A focus group study of adolescent's online behavior. *Journal of Romanian Literary Studies*. 13:894-901.
3. Hasebrink, U., Görzig, A., Haddon, L., Kalmus, V., & Livingstone, S. (2011). Patterns of risk and safety online: In-depth analyses from the EU Kids Online survey of 9-to 16-year-olds and their parents in 25 European countries. accesat la 12.01.2019, http://eprints.lse.ac.uk/39356/1/Patterns_of_risk_and_safety_online_%28LSERO%29.pdf
4. Homayoun, A. (2017). The secret social media lives of teenagers. *The New York Times*. <http://kalbelgarion.com/ExploringTheRoleofParentsandPeers.pdf>
5. Kalmus, V., Blinka, L., & Ólafsson, K. (2015). Does it matter what mama says: evaluating the role of parental mediation in European adolescents' excessive internet use. *Children & Society*, 29(2), 122-133.

6. Lim, Y. J. (2017). Decision to use either Snapchat or Instagram for Most Powerful Celebrities. *Research Journal of the Institute for Public Relations*, 3(2).
7. Livingstone, S. și Haddon, L. (2009) *Eu Kids Online*. Final Report. accesat la 17.01.2019, [http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20\(2006-9\)/EU%20Kids%20Online%20I%20Reports/EUKidsOnlineFinalReport.pdf](http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20(2006-9)/EU%20Kids%20Online%20I%20Reports/EUKidsOnlineFinalReport.pdf)
8. Mitchell, K. J., Finkelhor, D., & Wolak, J. (2003). The exposure of youth to unwanted sexual material on the Internet: A national survey of risk, impact, and prevention. *Youth & Society*, 34(3), 330-358.
9. Poltash, N. A. (2012). Snapchat and sexting: A snapshot of baring your bare essentials. *Rich. JL & Tech.*, 19 (4): 1-24.
10. Salvați Copiii România.(2014). Studiu privind utilizarea internetului în familie. http://salvaticopiii.ro/upload/p0001000300010000_Raport%20cercetare%20safer%20internet%202014_web.pdf, accesat la 18.01.2019.
11. Shin, W., & Ismail, N. (2014). Exploring the role of parents and peers in young adolescents' risk taking on social networking sites. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 17(9), 578-583.
12. Velicu, A., Mascheroni, G. și Ólafsson, K. (2014). Riscuri și oportunități în folosirea internetului mobil de către copiii din România. Raportul proiectului Net Children Go Mobile. București: Ars Docendi.